

## **AÇIĞA SATIŞ İŞLEMİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİNDE BULUNMASI GEREKEN ASGARİ UNSURLAR**

### **I. Tarafları Tanıtıcı Bilgiler**

#### *a) Müşterinin Kimlik Bilgileri ve Adresi*

1. Bu kısımda müşterinin adres ve kimlik bilgilerine yer verilmelidir.

2. Aracı kuruluşun müşterinin (veya temsilcisinin) kimliğini tespitte herhangi bir sorumluluğu bulunmadığına ilişkin hükümlere Seri:V, No:46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğin (Seri:V, No:46 sayılı Tebliğ) 12 nci maddesi ve Seri:V, No:6 sayılı Aracılık Faaliyetinde Belge ve Kayıt Düzeni Hakkında Tebliğin (Seri:V, No:6 sayılı Tebliğ) 4 üncü maddesi gereği yer verilmemeli, kimlik tespitinde aracı kuruluşun gereken özeni sağlamasına yönelik hükümler bulunmalıdır.

Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 12 nci maddesine göre aracı kuruluşlar 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca hesap açmadan önce müşterilerinin kimlik bilgilerini tespit ederler, Seri:V, No:6 sayılı Tebliğin 4 üncü maddesine göre ise aracı kuruluşlar hesap numarası verdikleri müşterilerinin kimlik bilgilerinin doğruluğundan sorumludurlar.

3. Müşterinin risk ve getiri tercihleri, yatırım amaçları ve mali durumları gibi bilgilerin yer aldığı standart formun sözleşme ekinde yer aldığına, formdaki bilgilerin değişmesi halinde güncellenmesi gerektiğine, aksi takdirde aracı kuruluşun yaptığı işlemlerde söz konusu formun esas alınacağına ilişkin bir hükme yer verilmesi gerekmektedir. Müşterinin bilgi vermek istememesi durumunda buna ilişkin yazılı beyanının sözleşmeyle birlikte saklanması gerekmektedir. Bu formun düzenlenmesinden önce sözleşme imzalanmış ise veya sözleşmede değiştirilecek başka bir husus bulunmaması halinde bu hüküm sözleşmeye eklenmeyebilir ve müşteri tarafından imzalanmış formun sözleşmeyle birlikte saklanması yeterli olur.

*b) Aracı kurumun unvanı ve adresi*

*c) Tarafları temsile yetkili kişilere, bunların temsil yetkilerine ve temsilcinin veya temsil yetkisinin sınırlarının değiştirilmesine ilişkin bilgiler (varsa)*

1. Bu kısımda, bulunması halinde, tarafları temsile yetkili kişilere, bunların temsil yetkilerine ve temsilcinin veya temsil yetkisinin sınırlarının değiştirilmesine ilişkin bilgilere yer verilir.

2. Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 58 inci maddesi (k) bendinde yer alan “aracı kurum yöneticileri ve merkez dışı örgütleri dahil tüm çalışanları müşterilerden hisse senedi alım satım emri verme, ordino ve diğer belgeleri imzalama, nakit ve menkul kıymet yatırma ve çekme, virman işlemleri yapma gibi geniş yetkiler içeren vekaletname alarak müşteri adına işlem yapamazlar” hükmü de dikkate alınarak düzenlenir.

## **II. Sözleşmede Kullanılacak Kısaltmalar**

### **III. Sözleşmenin Konusu**

Bu kısımda, tercihan Tebliğ hükümleri olmak üzere ilgili Kurul düzenlemelerine atıf yapılarak, sözleşmenin hangi işlemi düzenlediğine ve sözleşme konusu sermaye piyasası faaliyetinin özelliklerine yer verilir.

*a) Sermaye Piyasası Aracı İtibarıyla*

Sözleşmenin hangi sermaye piyasası araçlarını kapsadığı belirtilir.

*b) İşlemin Yapılacağı Piyasalar İtibarıyla*

Sözleşme konusu olan işlemin hangi borsa veya piyasada yapılacağı belirtilir.

### **IV. Emirlere İlişkin Hükümler**

Emirlere ilişkin hususlar İMKB Yönetmeliği ve Seri:V, No:6 sayılı Tebliğ hükümlerine atıf yapılarak ve söz konusu hükümlere uygun olarak düzenlenir.

*I. Emirlerin iletilme şekli*

1. Emirlerin bizzat, faks veya telefonla iletilmesi esasları Seri:V, No:6 sayılı Tebliğin 9, 9A, 17, 20, 26 ncı ve geçici 1 inci maddeleri ile İMKB Yönetmeliğinin 28 ve 29 uncu maddeleri ile Seri:V, No:65 sayılı Tebliğin 24 ve 28 inci maddesine uygun olarak düzenlenir.

2. Elektronik ortamda emir iletilmesi düzenlenirken ayrıca Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 49 uncu maddesinde belirtilen esaslar dikkate alınır.

*II. Emirlerin geçerlilik süresi*

İMKB Yönetmeliğinin 31 inci maddesinin ilk fıkrası uyarınca emirlerin geçerlilik süresini tarafların belirlemesi mümkün olup, sözleşmede belirlenecek geçerlilik süresi borsanın işlem esaslarına uygun bir şekilde belirlenir.

*III. Gerçekleşen emirlerin tasfiye esasları*

Gerçekleşen emirlerin tasfiye esaslarına ilişkin sözleşmede yer alan maddeler İMKB Yönetmeliğinin 38 inci ve Seri:V, No:65 sayılı Tebliğin 24 üncü maddesine uygun olarak düzenlenir.

**V. Sermaye Piyasası Aracının ve Nakdin Teslim Esasları**

Burada nakit veya sermaye piyasası aracının aracı kurum ve müşteri tarafından teslimine ilişkin esaslar düzenlenecektir. Bu düzenleme yapılırken aşağıdaki hususlara uyulur.

1. Temerrüt halinin şartları ve sonuçlarına (temerrüt faizi ve teminatların paraya çevrilmesi) ilişkin esaslara yer verilir. Bu bölümde esasen aracı kurumun temerrüdünde uygulanacak hükümlere yer verilerek, müşterinin temerrüdü hakkında "Aracı Kuruluşa Ödenecek Ücret veya Komisyonun Tespit ve Ödenme Esasları" başlıklı bölüm uyarınca yer verilecek hükme atıf yapılması uygun olacaktır.

2. Sermaye piyasası araçlarının sözleşmenin feshi halinde müşteriye mislen iade edileceğine ilişkin hükme yer verilir.

3. Sermaye piyasası araçlarının ve nakdin sigorta ettirilmesine ilişkin hükümlere de burada yer verilebilir.

## **VI. Sözleşme Taraflarının Birbirlerine Bilgi Verme Esasları**

1. Seri:V, No:6 sayılı Tebliğin 4 üncü maddesi çerçevesinde aracı kurumların hesap ekstresini müşterilerine göndermelerine ilişkin esaslara sözleşmede yer verilir.

2. Aracı kurumların müşterilerine gönderdikleri hesap ekstreleri ile faiz oranı değişimi gibi diğer bildirimlerin belli süreler içinde itiraz edilmemesi durumunda kesinleşmiş ve tebellüğ edilmiş sayılacağına ilişkin düzenlemelere, Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 13 üncü maddesinde yer alan, çerçeve sözleşmelerde müşteri haklarını ciddi şekilde zedeleyici, aracı kuruluş lehine tek taraflı olağanüstü haklar sağlayan ve emirlerin ispatının müşteriye yüklenmesine ilişkin hükümlere yer verilmemesi hükmüne aykırılık teşkil etmeleri nedeniyle sözleşmelerde yer verilemez. Ancak aracı kurumlar, müşterilerinin bilinen adreslerine tebligat yapma hakkını saklı tutabilirler.

3. *Bildirimlerin içeriğine ilişkin olarak:* Aracı kurumun gönderdiği bildirimlerin, özellikle sayısal rakamları karışıklığa ve yanlış anlamaya yer vermeyecek şekilde konusunun ve hukuki dayanağının (Kurul veya borsa düzenlemelerine ya da sözleşme hükmüne açıkça atıf yapılarak) açıkça belirtilmesi gerekir.

4. *Bildirimlerin şekline ilişkin olarak:* Sözleşme koşullarındaki değişiklikleri içeren bildirimlerin iadeli taahhütlü bir şekilde yapılması gerekir. Ancak sözleşmede masrafın müşteriye ait olacağı düzenlenebilir.

## **VII. Özkaynak Yatırılması, Özkaynak Tamamlama Bildirimi ve Özkaynak Fazlası**

1. Özkaynak olarak kabul edilebilecek kıymetler, asgari özkaynak koruma oranı, özkaynak olarak verilen kıymetlerin değiştirilmesi ve zararın durdurulması amacıyla resen alış emrinin uygulanması esaslarına Seri.V, No:65 sayılı Tebliğin 12 ve 25 inci maddesine uygun olarak yer verilir.

2. Özkaynak tamamlama bildirimine ilişkin esaslar Seri:V, No:65 sayılı Tebliğin 26 ncı maddesine uygun olarak belirlenir.

3. Hesapta özkaynak fazlası oluşması durumunda uygulanacak esaslara Seri:V, No:65 sayılı Tebliğin 27 nci maddesine uygun olarak yer verilir.

### **VIII. Aracı Kuruluşa Ödenecek Ücret veya Komisyonun Tespit ve Ödenme Esasları**

Aracı kuruluşa ödenecek ücret veya komisyonun tesbitinde uygulanacak hesaplama yöntemi ile ödeme esaslarına ve varsa konuya ilişkin düzenlemeler ile getirilen sınırlara sözleşmede yer verilir.

### **IX. Muacceliyet Şartları**

Açığa satış işleminin muacceliyetine ilişkin esaslara Seri:V, No:65 sayılı Tebliğe uygun olarak yer verilir.

### **X. Açığa Satış İşleminde Özkaynak Olarak Alınan Sermaye Piyasası Araçlarından Doğan Hakların Kullanımına İlişkin Esaslar**

1. Müşterinin açığa satış işleminde özkaynak olarak yatırdığı sermaye piyasası araçlarından doğan, faiz ve temettü gelirlerinin tahsil esaslarına sözleşmede açıkça yer verilir.

2. Oy haklarının kullanılmasına ilişkin hükümler ise, Seri:IV, No:8 sayılı Tebliğ hükümlerine uygun şekilde belirlenir.

### **XI. Teminat Hükümleri**

1. Müşterinin, Aracı Kurum nezdindeki tüm hesaplarının müşterinin gerek bu sözleşmeden gerekse diğer sözleşmelerden doğmuş ve doğacak tüm alacaklar için rehinli olduğuna ilişkin hükümlerin, rehin hukukuna (menkul rehninde belirlilik esastır) aykırı olması nedeniyle, teminat ile menkul kıymet arasında bire bir bağlantı bulunacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

2. Sözleşmelerde doğmuş ve doğacak tüm alacaklar için hapis hakkının doğacağı gibi hükümlere yer verilemez. Ayrıca hapis hakkının kullanılmasına ilişkin hükümlerin, Medeni Kanununun 864 ve devamındaki maddelerine uygun olarak düzenlenmesi (özellikle hapis hakkının kullanılabilmesi için alacak ile hapse konu şey arasında irtibat bulunmasına ilişkin hükme dikkat edilerek) gerekir.

3. Takas ve mahsuba ilişkin hükümlerin ise, Borçlar Kanunu (BK) çerçevesinde;

a) Takas hakkında, BK nun 118-124 üncü maddeleri uyarınca;

aa) Sadece muaccel alacakların takasının mümkün olacağı,

AS

bb) Alacakların karşılıklı olması gerektiği (mahsupta karşılıklılık gerekmemektedir)

cc) Alacakların aynı mahiyet ve nitelikte olmaları

dd) Alacaklardan her birinin geçerli ve dava edilebilir olması

b) Mahsup hakkında; mahsup edilecek alacağın ve mahsup edilecek tutarın tespitinde BK nun 84-86 ncı madde hükümlerinin uygulanacağı

hükümlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca aracı kurumun hizmeti gereği gibi yerine getirmemesi halinde, müşterinin alacaklarını aracı kuruma karşı borcuyla takas etmesini düzenleyen hüküm dahil, müşterinin aracı kurum veya üçüncü kişiye yöneltebileceği taleplerini kısıtlayan veya kaldıran hükümlere yer verilemez.

Açığa satılan sermaye piyasası araçları karşılığında teminat olarak yatırılan sermaye piyasası araçlarından doğan, faiz ve temettü gelirlerinin tahsil esaslarına sözleşmede açıkça yer verilir.

## **XII. Delil Şartı**

1. Aracı kuruluş kayıtlarının “kesin delil” teşkil etmesine ilişkin hükümlere yer verilemez.

2. Gerek Kurul düzenlemeleri gerekse genel hükümler çerçevesindeki ispat külfetini müşteriye yükleyen kayıtlara yer verilemez.

3. Aracı kuruluş kayıtlarının münhasıran delil olmasını öngören hükümler ise, müşterinin gösterebileceği delilleri ölçsüz derecede sınırlandırması nedeniyle sözleşmede yer alamaz. Aracı kuruluş kayıtlarının münhasıran delil oluşturmasına ilişkin hükümler, ancak Seri:V, No:6 sayılı Tebliğin 9 ve 9/A maddeleri uyarınca “müşteri mutakabatını içeren kayıtlar” için öngörülebilir.

4. Elektronik ortamda iletilen emirler de sözlü emir olarak kabul edildiğinden, bunlara ilişkin aracı kurum kayıtları, yani ekrandan alınan dökümler, tek taraflı delil olarak kabul edilmeyecektir. Elektronik ortamda da verilenler dahil olmak üzere sözlü emirlerde aracı kurum tarafından tutulan ses veya bilgisayar kayıtları ancak müşteri mutabakatı olarak değerlendirilebilecek ve ispat yükü yine

aracı kurumda kalacak olup, aracı kurum kayıtlarıyla mutabakat unsurları birbirini teyit ettiği takdirde aracı kurum kayıtları delil olarak kullanılabilir.

Diğer taraftan genel usul hükümleri açısından konu değerlendirildiğinde, müşterilerin kendi şifrelerini girmek suretiyle gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin olarak tutulan bilgisayar kayıtlarının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 292 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmesi dahi oldukça güçtür. Zira müşteriler tarafından gerçekleştirilen bu tip işlemlere ilişkin bilgisayar kayıtlarının yazılı delil başlangıcı kabul edilebilmesi için, bu işlemlerin şüpheye yer vermeyecek şekilde, örneğin sadece hesap sahibinin kullanabildiği kişisel bir şifre veya benzeri bir yöntemle, müşteri tarafından gerçekleştirilmiş olduğunun ispat edilmiş olması gereklidir. Bu nedenle bilgisayar kayıtları ancak takdiri delil kabul edilebilir.

Ayrıca, şifre kaybı halinde müşterinin yazılı beyanını takiben hesaba derhal blokaj konmasına ilişkin bir hükme yer verilmelidir.

Bu çerçevede (varsa) sözlü emirlere ilişkin hükümler bu hususlara uygun olarak düzenlenir.

### **XIII. Sözleşmenin Süresi ve Sona Ermesi**

Tek taraflı fesih hakkını ve fesih hakkını kullanmasına rağmen henüz ifa etmediği edimler karşılığı nezdinde bulunan müşteriye ait sermaye piyasası aracı ve nakdini muhafaza etme hakkını sadece Aracı Kurum'a veren kayıtlara yer verilemez. Bu çerçevede, tek taraflı fesih hakkını içeren hükümlere ancak iki tarafa da tanınması ve sebeplerinin sözleşmede belirtilmesi kaydıyla izin verilebilir.

#### **1. Süresiz Sözleşmeler**

Aracı kuruma haklı sebeplerin varlığı dışında süresiz bir sözleşmeyi feshetme hakkı tanıyan kayıtlara yer verilmemelidir. Haklı sebeplerin varlığı halinde sözleşmenin tek taraflı feshine ilişkin hükümler ise, bu durumdan sözleşme tarafı müşterinin derhal haberdar edilmesi halinde uygun olacaktır.

Diğer taraftan aracı kurumun müdahalesi olmaksızın değişebilen menkul kıymet işlemlerine ilişkin ortaya çıkan durumlar haklı sebep kabul edilerek tek taraflı sözleşmenin feshedilebilmesi hususu sözleşmede kararlaştırılabilir.

## *2. Süreli Sözleşmeler*

Süreli sözleşmenin, müşterinin aksine bir beyanı olmaması halinde kendiliğinden uzatılmış sayılacağını öngören ve müşterinin aksi beyanda bulunabilmesi için makul sayılmayan derecede erken bir tarih saptayan hükümlere yer verilmemelidir.

## **XIV. Sözleşme Şartlarının Değiştirilmesi**

1. BK nun 12 nci maddesine göre kanunen yazılı olması gereken bir sözleşmede yapılacak değişikliklerin de yazılı olarak yapılması gerekmekte olup, sözleşmeye bağlanan hususlarda değişiklik olması durumunda buna uyulmalıdır.

2. Sermaye piyasası araçlarının, faiz oranının, cezai şartın, müşteriye verilecek hizmetin ve benzeri hususların tek taraflı olarak değiştirilmesine ilişkin hükümlere, sözleşmelerde ancak bu değişiklik hakkında müşteriye derhal bildirimde bulunulması ve müşteriye sözleşmeyi feshetme hakkı tanınması kaydıyla yer verilebilir.

3. Ancak aracı kurumun müdahalesi olmaksızın değişebilen menkul kıymet işlemlerine ilişkin (örneğin kredili menkul kıymet, açığa satış işlemlerinde Kurul düzenlemesi çerçevesinde ilan edilen menkul kıymet listesindeki menkul kıymetlerin değiştirilmesi, listeden çıkarılması gibi) ortaya çıkan durumlar haklı sebep kabul edilerek tek taraflı sözleşme şartlarının değiştirilebilmesine ilişkin hükümlere sözleşmelerde yer verilebilir.

## **XV. Uygulanacak Hükümler**

“Sözleşmenin Kurul düzenlemelerine aykırı hükümleri uygulanmaz. Sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde Kurul düzenlemeleri, Kurul düzenlemelerinde hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır” hükmüne yer verilir.

## **XVI. Blokaj ve Yatırımcıları Koruma Fonu**

Sözleşmelerde Takasbank nezdindeki müşteri ismine saklama sistemi ve blokaj imkanı, Yatırımcıları Koruma Fonu ve Fon'un koruma kapsamı ile yatırımcının korunmasına yönelik mevcut diğer düzenlemelere ilişkin bilgilere yer verilir.



## **XVII. Yetkili Mahkeme ve İcra Daireleri**

Düzenlenmesi zorunlu bir hüküm olmayıp, sözleşmede yer almasının istenmesi halinde bu başlık altında veya sözleşmenin başka maddelerinde, müşterinin mahkemeye gitme veya başka başvuru yollarını kullanma imkanını ortadan kaldıran veya sınırlandıran, müşterinin çeşitli yasal takip haklarından feragat ettiğine ilişkin hükümlere sözleşmelerde yer verilemez.

## **XVIII. Sorumsuzluk Kayıtları**

1. Tüm aracı kuruluşlar, BK nun 99 uncu maddesi çerçevesinde imtiyazlı kuruluş sayıldıklarından, sözleşmelerin çeşitli maddelerinde yer alan sorumsuzluk kayıtları, gerek Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 13 üncü maddesi çerçevesinde, gerekse söz konusu Tebliğ hükmünün de ötesinde, genel hükümler bakımından geçersiz olacak, aracı kurumun hafif kusuru halinde dahi bu tür sorumsuzluk kayıtları batıl sayılacaktır. Dolayısıyla, bu tür sözleşme hükümlerine yer verilmemesi ve BK nun 99 ve 100 üncü maddelerine uygun olarak sorumsuzluk hallerinin ancak aracı kuruluşa atfı mümkün olmayan hallerle sınırlandırılması gerekir.

2. Ayrıca acente aracılığıyla yapılan işlemlerde, Seri:V, No:46 sayılı Tebliğin 28 inci maddesi uyarınca hukuki sorumluluğun müteselsilen müvekkil aracı kurum ile acente bankaya ait olduğu hususuna yer verilir, bu sorumluluğu kaldıran ya da hafifleten hükümlere yer verilemez.

## **XIX. Yetkili İmzalar ve Tebligat Adresleri**

Yetkili imzalar ad/soyad ve tarih bilgileri açık olacak şekilde sözleşmede yer almalıdır.